

7. Самарцева Е.Г. Формирование профессиональной готовности будущих педагогов к инклюзивному образованию / Е.Г. Самарцева [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Орел, 2012. – 25 с.
8. Селевко Г.К. Педагогические компетенции и компетентность [Текст] / Г.К. Селевко [Текст] // Сельская школа: российский педагогический журнал. – 2004. - № 3. – С. 29-32.
9. Синявская А.А. Формирование готовности будущих педагогов к работе в условиях инклюзивного образования / А.А. Синявская [Текст]: диссертация ... магистра пед. наук. – Тольяти, 2017. – 163 с.
10. Сластенин В.А., Исаев И.Ф. и др. Педагогика: учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов // Под ред. В.А. Сластенина [Текст]. – М.: Изд. Центр «Академия», 2007 – 576 с.
11. Сорокопуд Ю.В., Клименко О.В., Хадикова Е.Н. Применение гуманитарных технологий в высшем профессиональном образовании / Ю.В. Сорокопуд, О.В. Клименко и др. // Научно-методический электронный журнал «Концепт» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://e-koncept.ru/2014/54189.htm>.
12. Суртаева Н.Н. Гуманитарные технологии в современном образовательном пространстве: монография / Н.Н. Суртаева [Текст]. – Омск: БОУ ДПО «ИРООО», 2009. – 180 с.
13. Хафизулина И.Н. Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки / И.Н. Хафизулина [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Астрахань, 2008. – 28 с.
14. Хитрюк В.В. Формирование инклюзивной готовности будущих педагогов в условиях высшего образования / В.В. Хитрюк [Текст]: дис. ... доктора пед. наук. – Калининград, 2015. – 390 с.
15. Черкасова С. А. Система подготовки будущих педагогов-психологов к работе в условиях инклюзивного образования / С.А. Черкасова // Инклюзивное образование: методология, практика, технология: материалы Междунар. науч.-практ. конференции [Текст]. – М.: МГППУ, 2011. – С. 223-227.
16. Кузьмина О.С. Актуальные вопросы подготовки педагогов к работе в условиях инклюзивного образования / О.С. Кузьмина [Текст]. - Вестник Омского университета. – 2013. - № 2. – С. 124-129.

Білан Інна Віталіївна

аспірантка I курсу спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, Україна

ДЕФІНІЦІЇ ПОНЯТТЯ «ЕСТЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

***Анотація.** Статтю присвячено аналізу сутності поняття «естетична компетентність» у психолого-педагогічній літературі. Обґрунтовано, що вища школа повинна забезпечувати розвиток і вдосконалення цієї компетентності при підготовці майбутніх учителів. Узагальнено визначення естетичної компетентності.*

***Ключові слова:** естетична компетентність, розвиток, майбутній учитель.*

Підготовка майбутнього вчителя в умовах сьогодення – проблема актуальна, не лише для вищої педагогічної школи, а й для суспільства загалом. Важливим завданням національної системи освіти України є впровадження в навчальний процес особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, розвиток у студентів логічного мислення, засвоєння загальних методів наукового дослідження, забезпечення зростання рівня духовної й загальної культури розвитку особистості, її пізнавальних здібностей та професійних компетентностей.

Учитель нашого часу має бути освіченим, висококваліфікованим та компетентним, теоретично і практично підготовленим, бути готовим до застосування набутих знань у різних галузях науки. Володіти вмінням використовувати у своїй професійній діяльності узагальнений практичний досвід. Проводити компетентнісно орієнтовані заняття, які неодмінно повинні бути цікавими та емоційно насиченими, художньо і естетично забарвленими, спрямованими на всебічний розвиток особистості. Для цього необхідно доцільне застосування та вправне володіння різними формами та методами проведення занять, які не лише сприятимуть засвоєнню навчального матеріалу, а й стимулюватимуть ефективне сприйняття, формування внутрішнього плану дій, процеси і рефлексію.

Одним із найбільш вагоміших спрямувань такої підготовки є формуванням естетичної компетентності у майбутнього вчителя. Оскільки саме такі важливі якості вчителя як духовні цінності, психологічна культура, краса природи, естетика процесів професійної діяльності набувають важливого значення. Проте провівши огляд і аналіз освітніх програм різних вищих освітніх установ України, необхідно зауважити, що естетична компетентність хоча і розглядається як важлива складова вищої освіти, але, на жаль, не є обов'язковою для включення в результати навчання освітніх програм і в навчальні плани дисциплін.

Проблему естетичної компетентності особистості, яка є актуальною сьогодні, досліджують багато вчених: Л. Глазунова [1], А. Карам [2], Е. Кіндлер [3], Л. Масол [4], В. Мовчан [5], М. Овсянніков [6], Т. Потапчук [7], В. Разумний [8], І. Ревенко [9], В. Рожнова [10], Г. Сотська [11], М. Чошанова [12] та ін.

Останнім часом науковці широко тлумачать терміни «компетентність», «естетична компетентність», обґрунтовуючи обсяг, структуру і зміст кожного окремо. Слід відзначити, що незважаючи на те, що в педагогічній науці ці поняття досить плідно розробляються і різнобічно розглядаються, проте до цих пір не мають однозначного змісту і визначення. Проаналізувавши багато літератури, робимо висновок, що естетична компетентність тісно пов'язана з естетичною культурою, діяльністю та вихованням, естетичними смаками та вподобаннями.

Так, дослідниця Л. Глазунова [1, 273] запевняє, що сформовані естетичні смаки, естетичний ідеал і розвинена здатність сприймати прекрасного, тобто певний рівень сформованості естетичної компетентності людини, дають змогу зрозуміти сутність прекрасного. Сприймаючи прекрасне, аналізуючи побачене чи почуте, порівнюючи із враженням отриманими раніше, людина дає йому певну оцінку і рівень такого естетичного мислення залежить від рівня естетичної компетентності особистості.

Учені О. Беляєв, Н. Киященко, Н. Лейзеров зазначають, що естетична компетентність охоплює і соціальну сферу життєдіяльності людей: культуру

побуту, дозвілля. Як бачимо, естетична компетентність характеризує не суспільство, а головним чином – індивіда. «Для того, щоб стати суб'єктом естетичної компетентності, людина повинна оволодіти системою естетичних відносин і цінностей, що склалися» [13, 236].

Аналізуючи роботи вчених, ми навели різні точки зору щодо визначення естетичної компетентності особистості на основі сучасних досліджень у вигляді таблиці (див табл. 1)

Таблиця 1

Сутність естетичної компетентності

Визначення	Автор, джерело
естетична компетентність – це здатність людини розуміти та оцінювати естетичні особливості предметів і явищ природи, суспільного життя. Основою гарного смаку є високорозвинені естетичні почуття, почуття міри, вміння сприймати гармонію форми та змісту, бачити естетичні чесноти явищ, витворів мистецтва залежно з характеру закладеного в них естетичного ідеалу.	М. Овсянніков та В. Разумний [6,28]
...це не просто володіння естетичними знаннями, а постійне прагнення до їх оновлення і використання в конкретних умовах, тобто володіння оперативними та мобільними знаннями.	М. Чошанова [12, 57]
визначає естетичну компетентність як інтегральний духовно-естетичний феномен, готовність і здатність особистості мобілізувати персональні ресурси – організовані в систему художні знання, вміння, ставлення, здібності, якості, необхідні для ефективного вирішення художніх завдань у типових і нестандартних ситуаціях, у побудові власної траєкторії життєтворчості.	Л. Масол [4, 6]
естетична компетентність як здатність особистості до естетичного сприйняття та розуміння прекрасного, що передбачає володіння естетичними знаннями, вміннями, навичками, сформованість естетичних суджень, почуттів, цінностей, ідеалів, поведінки тощо. Вона є складовою особистісної естетичної культури. Рівень естетичної компетентності знаходиться в тісному зв'язку із загальнокультурним рівнем людини.	Л. Глазунова [16]

Продовження таблиці 1

поняття засвідчує, що цей термін за своєю суттю є полікомпонентним, а в сучасній педагогічній науці немає його однозначного тлумачення. Це полікомпонентна, інтегрована, динамічна, індивідуально-особистісна якість фахівця.	В. Рожнова [9, 76]
естетична компетентність трактується як певний обсяг культурно-історичних та художньо-естетичних знань; уміння та навички художньо-естетичного сприймання, аналізу й інтерпретації творів мистецтва відповідно до авторського задуму, розуміння єдності форми та змісту; прагнення та здатність реалізувати на практиці художньо-естетичний потенціал для одержання власного неповторного результату творчої діяльності	І. Ревенко [8, 143]
в її основу формування покладено ядро художньої культури – мистецтво як унікальна форма суспільної свідомості, що сприяє духовному розвитку й удосконаленню внутрішнього світу людини	В. Мовчан [5, 204]
це комплекс когнітивних, орієнтаційних та операційних компонентів діяльності, що базується на позитивних ціннісних орієнтаціях особистості та дозволяє творчо інтерпретувати художні твори, визначаючи їх зміст, практично використовувати уявлення про «культуру» у процесі аналізу сучасних тенденцій розвитку мистецтва	Е. Кіндлер [3, 205]
як здатність особистості сприймати і розуміти прекрасне у повсякденному житті, мистецтві, дійсності та прагнення й уміння будувати своє життя за законами краси. Розглядаємо як інтегральне особистісне утворення, що характеризується здатністю індивіда сприймати, оцінювати й усвідомлювати прекрасне у повсякденному житті, природі, мистецтві та забезпечує можливість естетично освоювати дійсність за законами краси, адаптацію, самореалізацію його у суспільстві	А. Карам [2, 81]

Отже, поняття «естетичної компетентності» знаходиться нині в епіцентрі світової думки тому що, дозволяє розкрити якісно нові перспективи розуміння місії школи, життєвих результатів освітньої діяльності.

На думку науковця В. Бутейко [14, 222], естетична компетентність учителя може мати різну структуру і складатися з декількох компонентів. Найбільш оптимальним можна вважати такий стан естетичної підготовки

вчителя, коли в центрі його уваги знаходиться три основні аспекти: усвідомлення естетики людини та її розвитку; розуміння естетики середовища, у якому перебуваю людина; розкриття можливостей естетичної діяльності людини.

Розвиток естетичної компетентності є важливою і необхідною для всіх майбутніх вчителів різних спеціальностей. Естетична компетентність студентів мистецьких спеціальностей передбачає формування професійних якостей, ключовими елементами яких виступає освіченість у сфері мистецтва, творче мислення й світоглядні настанови, стверджує Дж Гілфорд [15, 446].

Одним із ефективних засобів формування естетичної компетентності майбутнього вчителя-філолога, на думку вчених, є народознавство, що забезпечує не лише розуміння, збереження, примноження народних духовних та матеріальних цінностей та надбань, а й спонукає до власної творчості, вдосконалення педагогічної майстерності [16].

Дослідниця Т. Кривошея [17, 97] зазначає, що розгортання «естетичного поля» математики як навчальної дисципліни полягає в осмисленні учнями внутрішньої краси математичної науки шляхом розуміння особливостей відображення нею естетичних властивостей об'єктів і явищ дійсності; вихованні естетичних почуттів засобами математики. Вчені-практики, такі як І. Білан [18], Н. Євтушенко [19], М. Жалдак [20], Н. Лосєва [21; 22], О. Матяш [23], О. Шадурська [24] багато уваги приділяють різноманітним методам навчання математики, що дозволяють зробити процес вивчення більш естетичним та цікавим, а також сприяють розвитку інших необхідних компетентностей.

Таким чином, теоретичний огляд різних визначень до розуміння сутності естетичної компетентності у сучасній психолого-педагогічній літературі дозволяє зробити висновок, що:

1) «естетична компетентність» – це інтегрована характеристика якості особистості, яка охоплює такі питання, як красу фізичного, духовного, творчого та психічного розвитку і може формуватися у процесі освоєння різноманітної діяльності; готовність та спроможність до естетичної

діяльності; результат, який сформований через здобуті знання, уміння та поведінкові реакції;

2) внутрішня структура естетичної компетентності складається з мотиваційної, перцептивної, когнітивної, творчо-діяльнісної й рефлексивної складових аспектів, які тісно пов'язані між собою та взаємно впливають одна на одну, що свідчить про складність її виміру, оцінки та неоднозначність щодо визначення.

Список джерел:

1. Глазунова Л.О. Формування естетичної компетентності майбутнього вчителя-філолога. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2012, № 6(24). С. 268-274.
2. Карам А.М. Сутнісні характеристики феномену «естетична компетентність особистості». Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2019. № 32, С. 81-86.
3. Киндлер Е.А. Формирование эстетической компетенции будущих учителей культурологии в процессе преподавания философско-культурологических дисциплин: дис. канд. пед. наук: 13.00.02. / Ур. гос. пед. ун-т. Екатеринбург, 2009. 160 с.
4. Художня культура. 10 клас: Тематичні розробки уроків. Рівень стандарту. Академічний рівень / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака. Х.: Вид-во «Ранок», 2010. 336 с.
5. Мовчан В.С. Естетика: навчальний посібник для вузів. Київ : Знання, 2011. 527 с
6. Краткий словарь по эстетике. Под ред. М. Ф. Овсянникова // М. Ф. Овсянников. М.: Просвящение. 1993. 210 с.
7. Потапчук Т.В. Формування естетичної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2019. № 6(93). С. 202-209.
8. Разумный В.А. Эстетическое воспитание. Сущность. Формы. Методы. Москва: Мысль, 1969. 193 с.
9. Ревенко І.В. Художньо-естетична компетентність учителя як показник його професійної культури. *Мистецтво і освіта*. 2014. № 3. С.139-146.
10. Рожнова В.М. Сутність та структура естетичної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки, 2019. № 40. С.71-78.
11. Сотська Г.І. Сутність поняття "естетична культура вчителя": теоретичний аспект. Імідж сучасного педагога. 2013. № 7. С. 28-31.